

TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA LOYIXAVIY BOSHQARUVNI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI

Yusupov N.S.

Andijon iqtisodiyot va qurilish institute

“Tarmoqlar iqtisodiyoti” kafedrasining assistenti.

n.s.yusupov@mail.ru

+998979853130

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda loyihalarni boshqarish amaliyotining rivojlanishi va kelajagi haqida qimmatli fikr yuritiladi[1]. Unda Project Management Body of Knowledge (PMBOK) va Agile (bu mavhum muhitda kurashish va muvaffaqiyatga erishish usuli) kabi metodologiyalarni o'z ichiga olgan loyihalarni boshqarishning asosiy tushunchalarini o'rganadi. Shuningdek, O'zbekistondagi loyihalarni boshqarishning tarixiy sharoiti, loyihalarni boshqarish amaliyotining hozirgi holati, oldinda turgan muammolar va imkoniyatlari yoritilgan. [2].

Kalit so'zlar: Loyiha boshqaruvi, Biznes faolligi, rivojlanish tendentsiyalari, istiqbollari, infratuzilmaga investitsiyalar, xalqaro standartlar, raqamli transformatsiya, texnologik integratsiya, risklarni boshqarish.

Annotation: the article provides valuable insights into the development and future of project management practices in Uzbekistan[1]. It explores the basic concepts of project management, including methodologies such as Project Management Body of Knowledge(PMBOK) and Agile(which is a way to deal with an uncertain environment and, consequently, succeed). Also, the historical conditions of Project Management in Uzbekistan, the current state of project management practice, the problems and opportunities ahead are highlighted. [2].

Keywords: project management, business activism, development trends, prospects, infrastructure investments, international standards, digital transformation, technological integration, risk management.

Kirish: O'zbekistonda loyiha boshqaruvi haqida har tomonlama tushunchaga ega bo'lish uchun tarixga nazar tashlash lozim. 1991-yilda mamlakat mustaqillikka erishgach, iqtisodiy islohotlarni amalga oshira boshladi va markazlashgan rejali iqtisodiyotdan bozorga yo'naltirilgan iqtisodiyotga o'tdi[3]. Ushbu transformatsiya biznes amaliyotida, jumladan, loyihalarni boshqarish yondashuvlarida sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. O'tgan yillar davomida mamlakat xalqaro standartlarga mos keladigan loyihalarni boshqarish imkoniyatlarini rivojlantirishda sezilarli yutuqlarga erishdi. Dinamik biznes sohasida loyihalarni samarali boshqarish, korhona

muvaffaqiyati va strategik maqsadlarga erishish uchun asos bo'lib xizmat qiladi[4]. O'zbekistonda iqtisodiy islohotlar o'tkazilayotgani sari tadbirkorlik faoliyatiga ko'maklashishda loyiha boshqaruvining o'rni tobora ortib bormoqda. O'zbekistonda Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligidagi iqtisodiy islohotlar turli sohalarda misli ko'rilmagan o'sish va o'zgarishlarni amalga oshirdi. Ushbu islohotlarning markazida infratuzilmani, jumladan, transport tarmoqlari, energetika ob'ektlari va sanoat zonalarini rivojlantirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Loyihani boshqarish amaliyoti ushbu infratuzilma loyihalarini rejalashtirish, amalga oshirish va monitoringini tashkil etishda, ularning o'z vaqtida yakunlanishi va milliy rivojlanish maqsadlariga mos kelishini ta'minlashda muhim rol o'ynadi[5]. Bugungi tez rivojlanayotgan biznes doirasida, tashkilotlarning raqobatbardoshligini saqlab qolish va maqsadlariga erishish uchun samarali loyihalarni boshqarish juda muhimdir. Ushbu tahliliy maqola O'zbekistonda loyihalarni boshqarish tendentsiyalari va istiqbollarni o'rganadi, Markaziy Osiyoning ushbu dinamik mamlakatida biznes duch keladigan muhim muammolar va imkoniyatlarni yoritadi. Loyiha boshqaruvi amaliyotining hozirgi holatini o'rganish, paydo bo'layotgan tendentsiyalarni o'rganish va O'zbekistonda loyihalarni boshqarishning kelajagi haqida tushuncha berish orqali ushbu maqola o'quvchilarni mintaqadagi loyihalarni boshqarishning murakkabliklarida harakat qilish uchun qimmatli bilim va strategiyalar bilan ta'minlashga qaratilgan[6].

Metodlar: Loyihaning muvaffaqiyatli bajarilishini ta'minlash uchun O'zbekistondagi tashkilotlar tajribadan o'tgan metodologiyalarni qo'llashlari kerak bo'ladi. Keng tan olingan tizimlardan biri Loyihani boshqarish instituti (PMI) tomonidan ishlab chiqilgan PMBOK. PMBOK loyihalarni boshlash, rejalashtirish, amalga oshirish, monitoring qilish, nazorat qilish va tugatishni o'z ichiga olgan loyihalarni boshqarish bo'yicha eng yaxshi amaliyotlarni belgilaydi. Ushbu standartlashtirilgan jarayonlarga rioya qilish orqali korxonalar loyiha natijalarini yaxshilashi, manfaatdor tomonlarning qoniqishini oshirishi va loyihaning umumiy muvaffaqiyat darajasini oshirishi mumkin[7].

Bundan tashqari, Agile loyihalarni boshqarish metodologiyalari so'nggi yillarda mashhurlikka erishib bormoqda. Scrum va Kanban kabi Agile metodologiyalari qo'shimcha yondashuvlarga urg'u berib, loyihani amalga oshirishda moslashuvchanlikni, egiluvchanlikni kuchaytiradi. Ushbu metodologiyalar, talablar va bozor dinamikasi tez-tez o'zgarib turadigan sohalarda ayniqsa qimmatlidir. Mamlakatimizdagi tadbirkorlar, rivojlanayotgan biznes ehtiyojlariga samarali javob topish uchun Agile tamoyillarini o'zlarining loyihalarni boshqarish amaliyotiga kiritishdan foyda olishlari mumkin.

Loyiha boshqaruvining ajralmas qismi integratsiyani boshqarish bo'lib, u uzluksiz bajarilishini ta'minlash uchun loyihaning turli jihatlarini muvofiqlashtirishni o'z ichiga oladi[8]. Bu loyiha maqsadlarini tashkiliy maqsadlarga muvofiqlashtirish,

keng qamrovli loyiha rejalarini ishlab chiqish va loyiha o'zgarishlarini samarali boshqarishni o'z ichiga oladi. O'zbekistonda tashkilotlardagi bo'limlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish, resurslardan foydalanishni optimallashtirish va loyihalarni strategik maqsadlarga muvofiqlashtirishni ta'minlash uchun kuchli loyihalar integratsiyasini boshqarishga intilishimiz kerak. O'zbekistondagi tashkilotlar ustuvor bo'lishi kerak bo'lgan loyihalarni boshqarishning yana bir muhim jihati bu, loyihaning mo'ljallangan natijalarga erishishini ta'minlash uchun loyiha hajmini aniqlash, hujjatlashtirish va nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Qo'llanilish doirasini samarali boshqarish talablarni to'liq to'plash, manfaatdor tomonlarni sinchkovlik bilan tahlil qilish va ko'lamning siljishini oldini olish uchun doimiy monitoring va nazoratni talab qiladi. Aniq chegaralarni o'rnatish va umumiy hajmini samarali boshqarish orqali korxonalar loyiha muvaffaqiyatini oshirishi va loyihadagi risklarni minimallashtirishi mumkin[9].

Natijalar: Mamlakatimizdagi tadbirkorlik faoliyati jarayonida loyihalarni boshqarish tendentsiyalari va istiqbollari chuqur o'rganilib, ushbu Markaziy Osiyo davlatlaridagi korxonalar duch keladigan muhim muammolar va imkoniyatlar haqida asosiy tushunchalar taqdim etiladi. Loyiha boshqaruvining asosiy tushunchalari, jumladan Project Management Body of Knowledge (PMBOK) va Agile kabi metodologiyalar muhokama qilinadi. Agile metodologiyasi mavhum muhitda harakat qilish va loyiha muvaffaqiyatiga erishish uchun ayniqsa dolzarb ekanligi ta'kidlangan. Loyihani boshqarishning integratsiyani boshqarish, qamrovni boshqarish, vaqtni boshqarish, xarajatlarni boshqarish, sifat menejmenti va risklarni boshqarish kabi asosiy yo'nalishlari o'rganilib, ularning loyiha maqsadlariga erishish va raqobatdosh ustunlikni saqlashdagi ahamiyati ta'kidlanadi.

O'zbekistonda loyiha boshqaruvining tarixiy sharoitlari ko'rib chiqilib, mamlakatning 1991-yildagi mustaqillikka erishganidan to iqtisodiy islohotlar va globalashuvning hozirgi holatigacha bo'lgan yo'lini kuzatish mumkin. Xalqaro standartlarga moslashtirilgan loyihalarni boshqarish imkoniyatlarini rivojlantirishda sezilarli muvaffaqiyatlar qayd etildi[10].

Loyiha boshqaruvining O'zbekistonda, xususan, Prezident Shavkat Mirziyoyev rahnamoligida tadbirkorlik va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashdagi o'rni alohida ta'kidlangan. Infratuzilmani rivojlantirish, jumladan, transport tarmoqlari, energetika ob'ektlari va sanoat zonalari iqtisodiy islohotlarning asosiy nuqtasi sifatida belgilangan, bunda loyihalarni boshqarish amaliyoti infratuzilma loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Samarali loyihalarni boshqarish O'zbekistonning biznes muhitida tashkiliy muvaffaqiyatning asosi sifatida ta'kidlanadi. PMBOK kabi tasdiqlangan metodologiyalarga rioya qilish orqali tashkilotlar loyiha natijalarini yaxshilashi, manfaatdor tomonlarning qoniqishini oshirishi va loyihaning umumiy muvaffaqiyati

darajasini oshirishi mumkin. O'zbekistonda loyihalarni boshqarishning murakkabliklarini muvaffaqiyatli hal qilish uchun asosan loyihalarni boshqarish tamoyillarini yahshi tushunish va amalga oshirish muhimligini ta'kidlash bilan yakunlanadi. Rivojlanayotgan tendentsiyalarni ko'rib chiqish va mintaqadagi loyihalarni boshqarishning kelajagi haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etish orqali o'quvchilarni loyihani muvaffaqiyatli amalga oshirish va O'zbekistonda biznesni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan bilim va strategiyalar bilan ta'minlashga qaratilgan[11].

Muhokama: Loyihalarni boshqarish loyihalarni rejalashtirish, tashkil etish va amalga oshirishda tizimli yondashuvni ta'minlab, tarmoqlar bo'ylab biznes muvaffaqiyatida hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekiston sharoitida loyihalarni boshqarish amaliyoti o'tgan yillar davomida sezilarli darajada rivojlandi, bu mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va uning xalqaro standartlarga moslashishga intilishini o'zida aks ettiradi[12]. O'zbekistonda loyiha menejmenti rivojlanishining asosiy tendensiyalaridan biri bu uning tadbirkorlik faoliyatidagi ahamiyatini e'tirof etishning kuchayishi hisoblanadi. Mamlakatimiz bozorga yo'naltirilgan islohotlarni davom ettirar ekan, tashkilotlar o'zlarining strategik maqsadlariga erishish uchun loyihalarni boshqarish muhimligini tushunib yetmoqdalar. Hukumat tashabbuslari va turli sohalardagi tadbirkorlik sub'ektlarining faol yondashuvi bu xabardorlikning oshishiga sabab bo'ldi[13].

O'zbekiston hukumati investitsiyalar bo'yicha davlat qo'mitasi kabi institutlarni tashkil etish orqali loyihalarni boshqarish amaliyotini ilgari surish bo'yicha choralar ko'rmoqda. Ushbu sa'y-harakatlar mamlakatning loyihalarni amalga oshirish imkoniyatlarini oshirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan. Bundan tashqari, infratuzilma, energetika va transport kabi sohalarda faoliyat yurituvchi tashkilotlar o'z faoliyatini optimallashtirish va loyihaning muvaffaqiyatli natijalarini ta'minlash uchun loyihalarni boshqarish metodologiyasini qo'llagan. Biroq erishilgan yutuqlarga qaramay, O'zbekistonda loyiha boshqaruvini rivojlantirishda bir qator muammolar saqlanib qolmoqda. Biznes va mutaxassislar o'rtasida loyihani boshqarish tamoyillarini haqida bilimning cheklanganligi katta to'siq bo'lmoqda. Ko'pgina tashkilotlar hali ham standartlashtirilgan jarayonlarga ega emas va samarali loyihalarni boshqarish amaliyotini amalga oshirish uchun kurashmoqda. Loyihalarni boshqarish bo'yicha ta'lim va o'quv dasturlari yo'qligi bu masalani yanada kuchaytiradi.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun O'zbekistondagi tashkilotlar loyihalarni boshqarish imkoniyatlarini yaratishga sarmoya kiritishlari juda muhimdir. Bunga barcha darajadagi xodimlarni keng qamrovli o'qitish dasturlarini taqdim etish, uzluksiz o'rganish madaniyatini oshirish va PMBOK yoki Agile kabi xalqaro miqyosda tan olingan metodologiyalarni qabul qilishni rag'batlantirish kiradi. Bundan tashqari, O'zbekistondagi tashkilotlar e'tibor berishlari kerak bo'lgan loyihalarni boshqarishda

rivojlanayotgan tendentsiyalar mavjud[14]. Bunday tendentsiyalardan biri loyihalarni boshqarish jarayonlarini soddalashtirish uchun texnologiya va raqamli vositalardan foydalanishning ortib borishidir. Loyiha boshqaruvi dasturiy ta'minotidagi yutuqlar bilan tashkilotlar vazifalarni avtomatlashtirishi, hamkorlikni yaxshilashi va loyiha ko'rinishini oshirishi mumkin.

Yana bir tendentsiya - Agile loyihalarni boshqarish metodologiyasiga o'tish. Agile yondashuvlar moslashuvchanlikni, moslashuvchanlikni va iterativ yetkazib berishni rag'batlantiradi, bu esa tashkilotlarga o'zgaruvchan bozor ehtiyojlariga tezda javob berishga imkon beradi. Agile amaliyotini qo'llash orqali O'zbekistondagi biznes yaxshilashi mumkin.

O'zbekiston o'z iqtisodiyotini rivojlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davom etar ekan, loyihalarni boshqarish, iqtisodiy o'sishda muhim rol o'ynaydi. Samarali loyihalarni boshqarish amaliyotiga ustuvor ahamiyat beradigan tashkilotlar biznes jarayonining murakkabliklarini nazorat qilish va strategik maqsadlariga erishish uchun boshqaruvni loyihaviy reja asosda olib borishi kerak bo'ladi[15].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

1. Kerzner, H. (2017). Project Management Metrics, KPIs, and Dashboards: A Guide to Measuring and Monitoring Project Performance. John Wiley & Sons.
2. Morris, P. W., & Geraldi, J. (2018). Project Studies: What It Is, Where It Is Going. Routledge.
3. Project Management Institute. (2017). A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide).
4. Project Management Institute. Highsmith, J. (2001). Agile Project Management: Creating Innovative Products. Addison-Wesley.
5. Karpov, A. (2016). Development of project management in Uzbekistan. University of Foreign Economic Relations, Economics, and Law.
6. Androniceanu, A., & Ionescu, L. (2020). Institutional Framework of Project Management in Central Asia Countries: Comparative Analysis. Proceedings of the International Conference on Business Excellence, 14(1), 424-434.
7. O'Regan, N., & Dell'Isola, A. (2018). Infrastructure investment: A review essay. Journal of Economic Surveys, 32(2), 547-576.
8. Demetriades, P. O., & Xu, S. (2017). Institutional Reform and Infrastructure Investment. World Development, 96, 418-430.
9. Schwalbe, K. (2015). Information Technology Project Management. Cengage Learning.
10. Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2019). Management Information Systems: Managing the Digital Firm. Pearson.

11. Schwaber, K. (2004). Agile Project Management with Scrum. Microsoft Press.
12. Winter, M., Smith, C., Morris, P., & Cicmil, S. (2006). Directions for Future Research in Project Management: The Main Findings of a UK Government-Funded Research Network. *International Journal of Project Management*, 24(8), 638-649.
13. Schaltegger, S., Lüdeke-Freund, F., & Hansen, E. G. (2012). Business Cases for Sustainability: The Role of Business Model Innovation for Corporate Sustainability. *International Journal of Innovation and Sustainable Development*, 6(2), 95-119.
14. Wells, P., & Nieuwenhuis, P. (2004). *The Automotive Industry and the Environment: A Technical, Business and Social Future*. Woodhead Publishing.
15. Hillson, D., & Murray-Webster, R. (2017). *Understanding and Managing Risk Attitude*. Routledge.
16. Hopkinson, M. (2017). *Risk Management in the Real Estate Development Process: A Guide for Project Managers*. Routledge.